

УДК 811.111'243:37.091.3-051:327

Гурина Наталія Вікторівна

Київський столичний університет імені Б. Грінченка

Київ, Україна

n.huryna@kubg.edu.ua

НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

В статті обґрунтовується необхідність навчання майбутніх фахівців з міжнародних відносин застосовувати у своєму міжкультурному спілкуванні англomовні комунікативні стратегії, які є одним з індикаторів високого рівня сформованості англomовної комунікативної компетентності та культури спілкування в цілому. Іншомовна комунікативна компетентність є сформованою за умови володіння мовцем не лише навичками та вміннями спілкування, а й культурою спілкування, яка включає лінгвосоціокультурні знання (знання про норми та особливості спілкування у певному мовному середовищі) та фонологічні навички (інтонація).

Ключові слова: культура спілкування, лінгвосоціокультурні знання, комунікативні стратегії, іншомовна комунікативна компетентність, інтонація.

Ефективне міжкультурне спілкування особливо в сфері міжнародних відносин потребує обов'язкового врахування правил мовленнєвої поведінки носіїв мови, що вивчається. В міжкультурній комунікації, яка носить діяльнісний характер, співрозмовники виражають свої цілі, мотиви, цінності, установки, особистісні та загальнонаціональні характеристики, певні психологічні якості, тощо. Акт міжнародної комунікації буде ефективним за умови правильного планування комунікативної діяльності, тобто належного вибору комунікативних стратегій та тактик відповідно до норм спілкування та культурних норм певної країни.

Якщо обраною мовою міжнародного спілкування є англійська, то це означає, що фахівці з міжнародних відносин та дипломати мають демонструвати близьке до еталонного англomовне говоріння, правильну звукову культуру англійського спілкування (інтонація), враховувати лінгвосоціокультурні знання і відповідно обирати належні комунікативні стратегії. Ігнорування правил іншомовної мовленнєвої поведінки та її звукового аспекту часто призводить до неправильного розуміння носія та невірною вираження власних комунікативних намірів англomовними засобами, і як наслідок, неефективного акту міжнародного спілкування або навіть випадків комунікативних «збоїв».

Причинами таких міжкультурних комунікативних «збоїв» є розбіжності між семантичними та прагматичними значеннями мовленнєвих засобів. Тому, щоб бути здатним адекватно розуміти англomовне мовлення та робити власне максимально зрозумілим для її носія, майбутнім працівникам у сфері

міжнародних відносин та дипломатам необхідно оволодіти певним обсягом лінгвосоціокультурних знань та англomовними комунікативними стратегіями, які забезпечують здатність і готовність особистості до ефективного міжкультурного спілкування.

Відповідно, під час вивчення курсу Першої іноземної мови (англійської) необхідно звертати активну увагу також на навчання культури англomовного спілкування, приділяти увагу соціокультурним знанням і навчання базових комунікативних стратегій.

Поняття комунікативної стратегії та її реалізація досліджувались у багатьох наукових сферах – дискурсивний аналіз, прикладна лінгвістика, вивчення іноземної мови, білінгвальна освіта тощо (Бацевич Ф.С., Кузьменкова Ю., Fox K., Faerch, C. & G. Kasper, Tarone E. та ін..) Не існує універсального визначення поняття «комунікативна стратегія». У широкому сенсі комунікативну стратегію розуміють як надзадачу мовлення, що диктується практичними цілями мовця. Комунікативна стратегія мовлення є способом реалізації задуму, і передбачає відбір фактів та їх подання в певному висвітленні для впливу на інтелектуальну, вольову та емоційну сферу адресата. На думку Ф.С. Бацевича стратегія мовленнєвого спілкування, або комунікативна стратегія (КС надалі) – оптимальна реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації [1, с.133].

Серед основних англomовних КС можна назвати: *дистанціювання, натяку, ухилення та пом'якшення, комунікативної підтримки співрозмовника та самого акту спілкування, регламентація комунікативного контакту, варіювання ступенів ввічливості* та інші, які забезпечують належний перебіг мовленнєвого контакту та уникнення гострих кутів у міжкультурному спілкуванні. Ці КС виявляються у виборі певних тактик, прийомів мовленнєвої поведінки та відповідних мовних і мовленнєвих засобів (інтонемі). Загальною метою усіх зазначених КС є забезпечення комфортної атмосфери спілкування, безконфліктності, компромісу, підтримки співрозмовника, збереження власного «обличчя» та відчуття «privacy».

Загалом, для англomовного суспільства не характерно вдаватися до емоцій, які вони сприймають як загрозу рівному перебігу розмови та безконфліктній атмосфері [2, с. 181]. Подвійний характер побутової англomовної поведінки виявляється у тенденції до багатослівності поряд з невисокою інформативністю; значному використанні експресивно-оцінювальних засобів спілкування, які свідчать про ритуальну увагу до співрозмовника поряд з нейтральним (частіше формально-байдужим) ставленням до нього, з одного боку, та прагнення приховати власні (реальні) почуття, з іншого. Британці вважають, що людина може свідомо керувати як перебігом бесіди, так і власними емоціями.

Найбільше розбіжностей виявлено у вираженні спонукань, позитивної та негативної оцінки. В англomовній культурі, наприклад, є тенденція до перебільшення в позитивному оцінюванні та применшення в негативному, у той час як в українській культурі, навпаки, спостерігається применшення

позитивної оцінки та категоричність і перебільшення негативної [3, с. 32]. Під час спонукання британці демонструють неоднозначність, а наші мовці є досить прямолінійними.

Кожна з зазначених англомовних КС вимагає окремої уваги і засвоєння її тактик та прийомів. Так, під час виконання комунікативних вправ на заняттях з практики англійської мови доцільно поступово демонструвати студентам мету, тактики та прийоми певних КС. Під час навчання вживання КС необхідно звертати увагу на інтонаційні маркери (інтонемі) які сприймаються поряд з мовою тіла та жестів первинно.

Розглянемо одну з таких КС, яка є цінною для ефективного англомовного спілкування на міжнародному рівні – *КС підтримки комунікативного контакту*. Під час міжкультурного англомовного спілкування представники двох культур часто не вміють правильно висловлювати свою зацікавленість у бесіді, увагу, згоду, незгоду, утримувати її темп – тобто правильно підтримувати чи стимулювати бесіду, виявляти комунікативну підтримку співрозмовнику, уникати незручного мовчання.

В англомовній мовленнєвій культурі всі комуніканти несуть рівну відповідальність за належний перебіг розмови, її безперервність, комфортну атмосферу та збереження морального спокою і «обличчя» учасників спілкування. Тому важливим завданням є навчити майбутніх фахівців з міжнародних відносин належним мовним (лексичним та граматичним) засобам паралельно з (мовленнєвими) засобами – релевантними інтонемами, які забезпечать вміння правильно та згідно англомовних мовленнєвих норм вести, спрямовувати та корегувати перебіг бесіди. Основною вимогою при цьому є збереження безперервності акту спілкування (*keep-the –conversation-going*).

КС підтримки комунікативного контакту реалізується у ряді тактик. *Першою тактикою є розгортання односкладових реплік – відповідей*. Прості «yes» та «no» на основі Low Fall вважаються неввічливими. Щоб виразити більшу зацікавленість та повагу до співрозмовника у британській культурі звертаються до *прийому акцентування згоди та пом'якшення відмови*. Прислівники «very, certainly, definitely, alright» поряд з інтонемами на основі Low Fall), (Low Rise), (Fall-Rise) стануть в особливій нагоді щоб продемонструвати свою високу мовленнєву культуру. Так, замість короткої відповіді «Yes, he is» доцільніше відреагувати – «Yes, he certainly is». Також потрібно уникати у відповідях щодо запиту інформації чи фактів короткого «sure» чи «of course» оскільки вони будуть сприйняті як доволі грубі відповіді з імплікацією «вам слід було про це знати, це відома інформація». Для висловлення позитивної думки замість коротких відповідей доречно вживати дієслова «мислення» – believe, think, suppose, hope so, expect. При цьому краще вживати інтонему на основі Fall-Rise Ex: I ,hope ,so. We ex ,pect him to come ,soon.

Для пом'якшення відмови окрім згаданих вище дієслів мислення доцільно вживати обмовки та допущення типу «in principle, to a certain extent, in most cases» а також вирази «I agree but.., I'm afraid but..., In a way yes..but.. ».

Найбільш цінними при цьому будуть інтонами на основі Fall-Rise divided та Low Rise.

Другою тактикою КС підтримки комунікативного акту є заповнення пауз щоб уникнути незручного мовчання та зробити бесіду невимушеною. Тут потрібно оволодіти спектром «знаків уваги» та «маркерів ввічливості». Також доречно не забувати про посмішку та коректну «мову тіла». Виявлення «знаків уваги» реалізується шляхом коротких питань трьох типів – коротких, розділових та «echo-questions». Зазначені типи питань вимагають вживання інтоном на основі Low Rise, High Rise, Fall-Rise and High Fall. «Echo-questions» найчастіше вимовляються з інтонацією Low Rise, High Rise та виражають здивування.

Найкориснішими філерами пауз є: займенники «how, what, that», численні вигуки «Gosh! Wow! Phew! Oh!.. Oh come on!» та слова типу «well, now, I see, Let me think, I think...». Перелічені групи мовних засобів можуть вживатися майже з усіма інтонамами англійської мови відповідно до модального значення фрази, але перевага за найбільш культурно-цінними та «толерантними» інтонамами на основі Low Rise чи Fall-Rise divided and undivided.

У висновку зазначимо, приділення достатньої уваги базовим англомовним КС як от на прикладі стратегії комунікативної підтримки з її релевантними інтонамами-маркерами забезпечує більш ефективний процес міжкультурного спілкування, запобігає комунікативним «збоям», гарантує належний рівень англомовної культури спілкування та високу мовну підготовку майбутніх фахівців з міжнародних відносин та дипломатів. Розвинена іншомовна культура спілкування є необхідною умовою реалізації ефективного англомовного спілкування і підкреслює високий рівень підготовки фахівців з міжнародних відносин та майбутніх дипломатів, які з повагою ставляться до культурних мовленнєвих особливостей іншої країни та належним чином представляють Україну на міжнародному рівні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Флорій Сергійович Бацевич.– 2-ге вид., доп. – К.: ВЦ "Академія", 2009. – 376с.
2. Faerch, C. & G. Kasper. (1986): Strategic competence in foreign language teaching. In G.Kasper (Ed.), *Learning, Teaching and Communication in the Foreign Language Classroom*. Aarhus: Aarhus University Press, 179-193.
3. Fox K. *Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour* / K. Fox. – London. Hodder. – 2004.
4. Maleki, A.: Techniques to Teach Communication Strategies. *Journal of Language – 2010.Teaching and Research* 1/5. 640-646
5. Selinker L., *Interlanguage, IRAL; International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10:3 (1972) p.209 -241.
6. Tarone, E. (1980): Communication strategies, foreigner talk, and repair in interlanguage. *Language Learning* 30 (2), 417-431.